

Hamar Pál: Testnevelés: Tudomány – Tervezés – Oktatás – Értékelés

Borosán Livia

a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem egyetemi docense,
borosan.livia@tf.hu

Testnevelés: Tudomány – Tervezés – Oktatás – Értékelés. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó (2022), 275 p. ISBN szám: 978-963-312-344-7

DOI: 10.37205/TEL-hun.2023.1.08

A szerző, Hamar Pál számos könyvet írt és szerkesztett a sporttudomány, a mozgás, a testnevelés tantervméleti, módszertani, illetve gyakorlati területeiről. Új műve a *Testnevelés. Tudomány – Tervezés – Oktatás – Értékelés* címmel jelent meg az ELTE Eötvös Kiadó gondozásában. A tankönyv jól kezelhető, koherens anyag, amely valódi segítség a testnevelő, gyógytestnevelő tanári pályára készülő hallgatók számára a képzés során, s későbbi szakmai pályájukon is. A könyv a címben jelzett módszertani szakaszok mentén átfogó képet nyújt a testnevelés tudományelméleti kérdéseiről, lebilincselő és informatív módon mutatja be a tantárgy oktatásának nélkülözhetetlen lényegi

alapjait, s jó alapokat kínál a testnevelés-oktatás alapelveinek elsajátításához és alkalmazásához is. Mindezt úgy, hogy közben felkelti a tanárjelöltek és a már gyakorló pedagógusok érdeklődését a testnevelés tanításának elméleti és gyakorlati kérdései iránt.

A testnevelés tanításáról, annak megújításáról, problémáiról gondolkodni napjainkban az egészségesebb társadalom és az emberek jobb életminőségének megteremtése érdekében különösen időszerű. A testedzés (így az iskolai testnevelés)

mindennaposá válása¹ szükséges, de nem elégséges feltétele a mutatók pozitív irányú változásának. Ahhoz, hogy a sport, a sportolás kedvteléssé, az egészséges életmód pedig szükségletté váljon, jól felkészült testnevelő tanárok kellenek. A testnevelés oktatását új alapokra kell helyezni. Ennek első lépése: olyan szakemberek képzése, akik a későbbi gyakorlati szintéren eredményesen terveznek, oktatnak és értékelnek. Ehhez pedig a könyvben tárgyalt három terület átfogó ismerete elengedhetetlen.

A *Testnevelés* című könyv a téma újszerű megközelítése mellett – amely jól tükrözi a terület elmúlt néhány évtizedben bekövetkezett jelentős változásait –, nem feledkezik meg a klasszikus elméletekről. A könyv mindenekelőtt elismeri az elődök témában tett megállapításait, azokat szem előtt tartva, rájuk alapozva a mai kor gyermekszemléletéhez, oktatásirányítói szándékához és módszertani elvárásokhoz igazítva szintetizálja a tudományterület alaptéziseit.

Miközben a fejezeteket nyitó idézeteken keresztül elevenedik meg egy testnevelésről szóló elméleti és módszertani könyv oldalain Apáczai Csere János, Németh László, Prohászka Lajos, valamint Kiss Árpád pedagógiai, történet- és kultúrfilozófiai örökérvényű eszmevilága. Az olvasó felfedezheti és megértheti a témakör célrendszerét, tervezésének történetiségét, fogalmi kereteit, valamint elsajátíthatja a tanítás-tanulás komplementer egységének fenntartásához szükséges ismereteket, megvizsgálhatja az oktatás folyamatát, sorrendjét, és megismerheti e pedagógiai munka felelősségét. Mindezt úgy, hogy közben megtanulja a szakmát, a hivatást, a hozzá kapcsolható oktatási feladatokat, stratégiákat, az értékelést, az óratervezést, az alkalmazható módszereket.

A könyv, „mint ahogy maga a testnevelés-elmélet is, egységbe foglalásra, komplexitásra törekszik” (Hamar, p. 5). Szerkezeti szempontból, a tantárgy oktatásának logikai lépéssorát követve négy markáns fejezetre tagolt tartalmi egységet tár az oktatók, a tanárok és a tanulni vágyók elé. Kiindulópontként az I. fejezet az elméleti alapismereteken keresztül tisztázza a testnevelés és a sport azonosságait, különbségeit, értelmezi az egészségnevelés és az iskolai testnevelés, a testi nevelés fogalmait, összefoglalja a sporttudomány jellemzőit, sajátos jegyeit. A II. fejezet a tudatosság első szakaszát, a tervezést járja körül. A tartalmi irányítás, a tervezés szintjének ismertetését tantervelméleti keretbe ágyazva a hallgatók megismerkedhetnek

¹ E problémákra adott társadalmi válaszként született meg a mindennapos testnevelés gondolata, aminek hatására a Köznevelési törvény (2011) 27. § (11) alapján a 2012/2013-as tanévtől Magyarországon bevezették a kötelező mindennapos testnevelést. Azóta több iskolai-fitnessmérés adat is megjelent, amelyek eredményei azt mutatják, hogy több területen fittebbek lettek a gyerekek, és az egészségi állapotuk is javult.

az órák tervezésével, az oktatási-nevelési-képzési célok meghatározásával. Ehhez a tanári feladatukhoz mintákat is kapnak. Következő lépésként a III. fejezet betekintést nyújt az aktuális módszertani kérdésekbe. Mindezt megalapozza az életkori sajátosságok, az oktatási folyamat, az oktatási módszerek és a szervezési, foglalkoztatási formák bemutatása, elemzése. A záró, IV. fejezet – a pedagógiai munka folyamatjellegét erősítve – az értékelés témakörét gondolja végig, a hibafeltárás elméleti és gyakorlati aspektusain át a testnevelés, illetve a gyógytestnevelés tanításának vonatkozásában. A fejezetek végén található összefoglaló kérdések és feladatok arra ösztönzik a tanulókat és a tanárokat, hogy reflektáljanak a testnevelés oktatásának javítása szempontjából fontos kérdésekre, elindítva ezzel a szakmai fejlődést élénkítő gondolkodást és a témában folytatott vitákat.

Mindezek mellett a tankönyv számos tanulást támogató formai megoldást és tartalmi eszközt mutat be. A fejezetek jól tagolt keretet kaptak: idézettel kezdődnek, megágyazva az adott tartalmi egység szellemiségének, alátámasztva a testi nevelés kulturális és társadalmi szempontú értékességét, a *Bevezetés*, illetve az *Összefoglalás* – tételszerű, rövid, tartalmi kivonat jellegű, fejezet-áttekintésekkel ellátott – alfejezetek által. A tartalmi kifejtés közben, a megértés elősegítése és a fontosabb tartalmak kiemelése érdekében, *oldalsávokat* találunk. A hallgatók a tanulás közben így jobban eligazodhatnak az elméleti kulcskifejezések és a gyakorlati módszertani útmutatók világában. A fejezetek végén található *Összefoglaló kérdések és feladatok* egyfajta ellenőrzőlistaként szolgálhatnak az egyes fejezetekben tárgyalt specifikáció tartalmával kapcsolatban, illetve segíthetik a kulcsfontosságú információk megjegyzését. A kijelölt feladatok megoldása közben a tudás alkalmazására, a hiányosságok feltárására nyílik lehetőség olyan ösztönző módon, amelynek során megtörténik a tartalomról való gondolkodás és nem utolsósorban a vizsgára történő felkészülés megalapozása is. A kötet jól orientálja a testnevelés-elméleti és a módszertani ismereteket oktató kollégákat is, egyrészt oktatási tartalmak struktúrájának bemutatásával, másrészt a szerző, illetve a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem munkatársainak gyakorlati példáinak és jól hasznosítható tananyagainak bemutatásával. A fejezetek után átfogó irodalomjegyzék segíti a további tájékozódást a tantervelmélet, a testnevelés, a gyógytestnevelés, a motiválás, az edzéselmélet, a teljesítményértékelés, a különleges bánásmód, a sportpedagógia, a motoros kompetencia témaköreiben, valamint a legfontosabb jogszabályokat is ismerteti a szerző. A 243. oldalon található összesen tizenhat oldalas betűrendes katalógus, az *Idegen szavak és kifejezések jegyzéke* és a

betűrendbe szedett *Fogalomtár (Glosszárium)* a pedagógusok általános műveltségét és a közös fogalmi rendszert alapozza. Ez utóbbi teljes, ugyanakkor tömör, lényegretörő módon tekinti át a kulcsfogalmak definícióit (ezek a szerkezeti megoldások támogatják a tanulást), megteremtve ezzel az azonos fogalmi gondolkodást, a professzionális tanári gondolkodáshoz nélkülözhetetlen szaknyelv helyes használatának lehetőségét. A könyv 34 ábrát tartalmaz, amelyek a megértést, az elméletek gyakorlati feldolgozását és a tanult ismeretek felidézését segítik elő. A használhatóságot, az eligazodást tovább segíti, hogy az *Ábrajegyzék* közvetlenül a *Tartalomjegyzék* után szerepel, ezzel támogatva a témák közötti eligazodást, megkönnyítve a tudatos téma szerinti keresést.

A könyvben számos tartalmi újdonság található:

- Külön részek foglalkoznak a testnevelés tanításának módszereivel, figyelembe véve a 2020-as NAT tartalmi követelményeit.
- Új tartalom a testnevelés és gyógytestnevelés elméleti és módszertani kérdéseinek egy könyvben történő megjelenítése a különbözőségek kiemelésével.
- A III. fejezet 3. és 4. alfejezete a tanulás élményszerűségét erősítve a 21. századi tananyag-feldolgozási módszereket mutatja be, amelyeknek bemutatása során összekapcsolja a szerző a testi nevelést az érzelmi és a szociális fejlesztés területeivel.
- Nóvum a III. fejezet 6.2 és a IV. fejezet 6. alfejezete is, ahol a testnevelés területén különleges bánásmódot igénylő tanulók és csoportok oktatási és értékelési sajátosságait dolgozza fel a szerző.
- Továbbá átfogó értelmezés olvasható az óratervek célkitűzéseiről és az értékelés funkciójáról.

A könyv tanulói, tanári és oktatói szempontból egyaránt jól használható, praktikus tartalmi keretet nyújt mind a tanulás, mind a tanítás folyamatában. A tematikus részek többoldalú feldolgozása megalapozott, logikus, tudományos gondolatmenetet eredményez. A könyvet felhasználóbarát, a tanulói és a tanári (ön-)reflexiót egyaránt serkentő, a szakmai fejlődést élénkítő gondolkodásmódja miatt ajánlom tankönyvként a testnevelés és a gyógytestnevelés szakos hallgatóknak, segédkönyvként pedig a különböző felsőoktatási intézmények testnevelés, gyógytestnevelés és egészségfejlesztés területén oktatóknak is.